

vzgoje. Ako se po pravici reče, da razen Angležev Arijci še niso daleč dospeli v ekonomični kulturi, moremo tudi reči, da ti Arijci se še niso povzpeli do samozavestnega ovladanja kreditnih močij gospodarskih. In to ne velja samo o nižjem ljudstvu, o kmetu, ampak tudi o inteligenci ter o — bogatinih; obče znano je reklo o »jeunesse dorée« pri arijskih plemenih, pri katerih se redkokdaj bogastvo širi ter množi do tretjega pokolenja. Ako je potreba, naše ljudstvo vzgajati k gospodarski zrelosti, treba je tudi vzgajati tzv. »boljše« sloje; »zlati mladeniči« arijski, žalibog, ne umejo razumno porabljeni ter — množiti podedovanega bogastva; narobe, bogastvo je njim često vir nesreče in pogube, dočim umejo Židje, gospodarsko zreli, v stoletnih gospodarskih bojih rutinirani narod, plodno razmnoževati dobljene »talente«. In ako sistematična gospodarska izobrazba kaj pripomore k pospeševanju gospodarske zrelosti, pripomore gotovo k temu proučevanje kreditnega gospodarstva.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Slučaj §-a 1431 o. d. z. med zakoncema; doto je izrečno za tako določiti.

C. kr. okrožno sodišče v Celji je v pravdni stvari tožiteljice S. proti tožencem Josipu S. in ml. Ani, Janezu in Agati S., dedičem po posestniku F. S., zaradi 6700 gld. ali 13.400 K c. s. c. na podlagi z obema strankama zvršene ustne razprave in predrugačene zahteve tako-le razsodilo (dne 24. marca 1900 Cg. I 243/99—13):

Toženci, proglašeni dediči po dne 26. marca 1899 umrlem F. S. morajo priznati, da je tožiteljica izročila istemu deloma gotovino, deloma hranilno knjižico v skupnem znesku 6700 gld. ali 13.400 K, in morajo dovoliti, da se uvrsti ta znesek s 5% obrestmi od 26. marca 1899 v zapuščino po Francu S. kot dolg na korist tožiteljice in slednjič plačati tožiteljici odmerjene stroške, — vse to v 14 dneh, da se izognejo zvršilu.

Presoja dejanskega in pravnega položaja je zares napačna in se je moralo ugoditi toženčevemu prizivu in vsled tega zavrniti tožbeno zahtevo.

Vsled revizije je c. k. r. najvišje sodišče z razsodbo od 7. novembra 1900, št. 12264 za pravo spoznalo, da se ugotovi reviziji, spremeni razsodba prizivnega sodišča in obnovi razsodba prvega sodišča. Toženci morajo plačati stroške vseh treh inštanc.

Razlogi.

Prvi sodnik je smatral za dokazano, da je tožiteljica svojemu pokojnemu možu takoj v začetku zakona leta 1892. in potem v teku istega leta 1893. opetovano dajala gotovi denar in hranilno knjižico, skupaj gotovo za 6700 gl. Ta ustanovitev izhaja iz prostega prepričanja sodnikov ter nikakor ne nasprotuje pravnim spisom, nego se z njimi strinja, in jo je tudi potrdilo prizivno sodišče. Tožiteljica zahteva povračilo tega zneska, oziroma da se ta zapiše med zapuščinske dolgove, češ, da je ona svojemu možu te zneske na njegovo prošnjo izdajala, on pa jih rabil pri stavbah in sicer večinoma na posestvu pod vl. št. 195 d. o. Sp. H., da je mož obljubil, da ji bode razun užitka, ki ji je bil sporočen v notarskem pismu od 22. aprila 1893, še prepustil solastninsko pravico glede vseh svojih posestev še za časa svojega življenja, da pa do te pogodbe in tega prepisa ni prišlo, ker je on poprej naglo umrl in bi se torej zapuščina brez pravnega povoda obogatila, ako bi smela pridržati si te zneske.

Res se ni ustanovila okolnost, je li zapustnik storil obljubo, predno je dotične zneske prejel ali pa ravno takrat; a vendar je tožbeno zahtevo smatrati za opravičeno.

Nazoru prvega sodišča, da se lahko smatrajo dotični zneski kot dota in da sme tožiteljica to doto zahtevati po §-u 1229 o. d. z., ni moči pritrditi in sicer že zaradi tega ne, ker tožiteljica sama ne trdi, da bi bila te zneske svojemu možu izročila za doto, dalje zaradi tega ne, ker ni še vse doto, kar se izroči možu v to svrho, da se olajšajo stroški zakonske vkupnosti, marveč je doto izrecno vselej za tako določiti. Toženci pa niso mogli trditi, da bi bila tožiteljica ta denar svojemu možu poda-

rila ali da ga je izročila, ker je morala izpolniti kakoršno si bodi zavezo proti svojemu možu; tožiteljica je torej dala denar bodisi zaradi tega, ker ji je mož zato kaj obljubil, ali pa je dala denar brez pravnega razloga. V enem kakor v drugem slučaju je njena terjatev upravičena, ker v enem kakor v drugem slučaju bi imela sedaj zapuščina to, kar je bila tožiteljica svojemu možu dala, brez pravega povoda ter bi se potemtakem obogatila na tožiteljičino korist; povdarjati je namreč, da pokojni S. svoje obljube ni izpolnil, ker tega toženci niso trdili, še manje pa dokazali.

Pritrditi pa tudi ni bilo moči nazoru prizivnega sodišča, da se zapuščina ne more obogatiti, ker bode imela tožiteljica užitek uprav od onega posestva, ki je bilo z njenim denarjem zboljšano, da bi marveč se le tožiteljica obogatila, ko bi imela užitek in bi dobila isto svoto, ki se je rabila za zboljšanje onega istega posestva. Pomisliti je namreč, da se je vsled zboljšave tudi vrednost stvari same povzdignila, in ta vrednost je gotovo na korist zapuščine in lastnice, dasi je lastninska pravica vsled užitka začasno nekoliko omejena.

Po pravici tudi ni trditi, da je tožiteljica morda denar samo zaradi obljubljenega užitka, oziroma v ta namen dajala, da bi se povzdignila vrednost njenega užitka, ker užitek bil ji je sporočen samo za slučaj, da bode ona svojega moža preživevala; ona torej ni mogla vedeti, da bode sploh kedaj imela ta užitek.

Ker drugih okolnosti, ki bi podpirale to mnenje, ni, se ne da niti domnevati, da bi se bila odrekla tožiteljica svoji zahtevi samo zaradi onega, še čisto negotovega dobička. Prav tako se trdi brez pravne podlage, da bi bil pokojni S. solastninsko pravico tožiteljici prepustil samo na ta način, da di bil odpadel užitek. Če je pokojni S. tožiteljici za denar obljubil, da jo bo sprejel v sopesest glede vseh svojih posestev in če te svoje obljube ni izpolnil, nima zapuščina povoda, da bi si še pridržala one svote, katero je pokojni S. od toželjice prejel; če je pa tožiteljica brez take obljube denar svojemu možu dala, ni imel mož pravice do denarja. V obeh slučajih jej je to vrniti, kar je pokojni S. prejel, ter sploh ni treba dalje pretresovati vsebine in obsega dotične obljube. Kar se tiče predloga tožencev, da bi

se naj vrednost užitka določila, je neutemeljen, ker je bil užitek tožiteljici že obljubljen, predno je ona denar začela dajati in ker sploh, kakor je bilo zgoraj dokazano, ni trditi, da bi bila ona denar dajala z ozirom na užitek.

Med užitkom, ki pristoja tožiteljici vsled ženitnega pisma in med onimi dajatvami ni nobene take zveze, ki bi mogla omejiti njeno zahtevo. Prav tako ni nikakoršne zveze med ono določbo v kupni pogodbi od 7. januarja 1893 in večkrat omejenimi dajatvami.

S stališča §-a 503 št. 4 c. pr. r. je smatrati revizijo radi napačne pravne presoje za opravičeno ter je bilo izpremeniti razsodbo prizivnega sodišča in obnoviti prvosodno razsodbo. Glede stroškov bilo je spoznati v smislu določeb §-ov 41 in 50 c. pr. r.

Dr. J. Hrašovec.

Kazensko pravo.

Pritožbe radi izključenja ali odklona sodnih oseb po §-ih 67—74 k. pr. r.

V svoji zasebni obtožbi je obtožitelj *A* navedel za pričo sodnega pristava češ, da je ta razen še treh drugih, tudi v obtožbi imenovanih prič bil na mestu samem, ko je obdolženec *B* izustil žaljive psovke na javnem prostoru. Nekaj dnij pred kazensko razpravo podal je zasebni obtožitelj *A* posebno vlogo na okrajno sodišče in v njej izražal svoje začudenje, kako je mogel dotična vabila na razpravo podpisati sodni pristav sam, ki je vendar v obtožbi naveden za pričo; zahteval je, naj se dotični pristav v tem slučaju kot sodnik odkloni.

Sodni predstojnik je takoj uradno konstatoval, da je sodni pristav sicer slučajno šel mimo občinskega poslopja, pred katerim so se zbirali ljudje radi volilnega shoda, da pa o kaznivem dejstvu samem ničesar ne ve, da niti obtoženca ne pozna in da ga tudi slišal ni, s kratka, da ni bil priča pri dozdevni razžalitvi. Okrajno sodišče je potem izdalo sklep, da ni zakonitega razloga za odklonitev sodnika po §-u 68 št. 1 k. pr. r., ker po tej zakoniti določbi ne zadostuje za izključenje sodnika, da ga stranka navede za pričo, marveč mora

tudi v istini biti priča dotičnega dejanja; drug razlog, kateri bi utegnil obuditi dvombo o polni nepristranosti navedenega sodnika, se pa niti ne trdi (§ 72 *ibid.*).

Zoper ta sklep je vložil zasebni obtožitelj *A* pritožbo in še tudi v njej zahteval, da se za razpravo določi drug sodnik, dan pa preloži. Tej prošnji prvi sodnik ni ugodil, nego vršila se je razprava »in merito«. Obtožitelj je še tudi na glavni razpravi predlagal, da se zasliši kot priča razpravljajoči sodnik sam, a temu predlogu se z ozirom na gori navedeno odločbo sodnega predstojnika ni ugodilo.

Obtoženec *B* je bil obsojen in z obsodbo zadovoljen; obtožitelj *A* pa je oglasil zoper konečno rzsodbo priziv radi ničnosti in prenizke kazni.

Dež. sodišču v Ljubljani je bilo sklepati o pritožbi radi zavrjnene prošnje za odklonitev sodnika ter tudi o prizivu. Glede le-tega je prizivno sodišče odredilo narok za razpravo, a pritožbo radi prošnje za odklonitev sodnega pristava je s sklepom od 26. februarja 1901 zavrnilo kakor neutemeljeno, oziroma nedopustno.

Razlogi.

Zakon razločuje med izključbo in med odklonom sodnih oseb; za izključbo veljajo propisi §-ov 67—70 k. pr. r., a za odklon so merodajni §-i 72—74 *ibid.* Izključeni sodnik sam je dolžan razmerje, katero ga izključuje, brez odloga naznaniti (§ 70 k. pr. r.). V tem pogledu se je tu glasom uradnega poizvedovanja vse potrebno konstatovalo. Kakšno nezakonito postopanje je moči le potom ničnostne pritožbe grajati (§-i 281 št 1 in 468 k. pr. r.) in to je v le-tem slučaju tudi pritožitelj sam storil v prizivu in izvodu prizivnih razlogov; o tem vprašanju se bo torej na bodoči prizivni razpravi itak razsojalo. — Kar se pa tiče odklona sodnika I., je po smislu §-a 74 k. pr. r. o tem rzsoditi sodnemu predstojniku in zoper njegovo odredbo ni nadaljnje pritožbe po §-u 74, odst. 3.

W.

Dejanski stan.

Tožiteljica Frančiška S., vdova K., posestnica v R., omožila se je dne 2. majnika 1892 s Francem S., posestnikom v G., ki je tudi bil vdovec. Napravila sta ženitno pogodbo od 22. aprila 1892, v kateri je med drugimi določbami določil ženin Franc S. svoji nevesti dosmrtni užitek svojega posestva v G. pod vl. št. 159 d. o. Sp. H., ako bi on poprej umrl ter zapustil zakonite dediče. Tožiteljica prinesla je po svoji trditvi o priliki preselitve veliko raznega blaga, kakor krme, žita, vina, lesa in drugih stvari, katere je bila podedovala kot edina dedinja po prvem možu, v vrednosti 4000 gld. in je vse to izročila z ozirom na zakon svojemu drugemu možu v last.

Franc S. je že pred zakonom začel prezidavati in povečavati hišo, staviti veliko gospodarsko poslopje; delo se je nadaljevalo po poroki. Tožiteljica, ki je po poroki podedovala po svojem prvem možu tudi veliko gotovine, trdi dalje, da jo je njen mož opetovano prosil, in sicer pred poroko in potem leta 1892 in 1893, naj bi mu izročila svoj gotovi denar in svojo hranilno knjižico, da bi on plačal dotične, za omenjene stavbe narasle stroške, ter ji vsakokrat obljubil, da ji bo še za časa svojega življenja prepustil solastninsko pravico gledé vseh svojih posestev in dal napraviti za vknjižbo potrebno listino. Vsled teh obljub je ona dala svojemu možu v raznih zneskih skupaj 4500 gld. v gotovini in hranilno knjižico, glasečo se na 2200 gld., torej skupaj znesek 6700 gld., ki ga je on porabil za plačilo stavbnih stroškov in drugih dolgov.

Tožiteljice mož je vsled nesrečnega padca dne 26. marca 1899 naglo umrl, ne da bi bil izpolnil zgoraj omenjeno obljubo; ona je pri razpisilu za to svojo terjatev in za premično premoženje, katero je možu prinesla, le zahtevala znesek 8620 gld., toženi dediči pa niso hoteli te terjatve priznati. Zategadelj je primorana k tožbi, ker bi se zapuščina brez povoda na njeno škodo obogatila. Ona pa le zahteva povračilo gotovine v znesku 6700 gld. ter ne terja povračila svojih drugih dajatev, ker jo za le-te vsaj deloma odškoduje užitek iz ženitne pogodbe.

V dokaz, da je njen mož pred svojo smrtjo resno mislil izpolniti svojo obljubo, se sklicuje tožiteljica na svojega zastop-

nika dra. Š. ter ponuja svojo lastno zapriseženo izpovedbo; dalje se sklicuje na pričo Karola B. gledé okolnosti, da je pokojni njen mož tej priči plačal dolg 1300 gld. in ji pri tej priliki pravil, da je on (mož) prejel ta denar in še vrhutega 1700 gld. od tožiteljice; slednjič se sklicuje na pričo Franca in Karola K. gledé tega, da je resnično tožiteljica pokojnemu svojemu možu dajala blaga in denarja, s katerim je plačeval svoje dolgove, in na pričo Josipa A. gledé okolnosti, da je pokojni njen mož prodal tožiteljici lastno parcelo za 400 gld. ter denar zase shranil.

Toženci sicer priznajo, da je tožiteljica z denarnimi doneski svojemu umrlemu možu pomagala, da se je ta denar rabil za stavbe, zanikajo pa, da bi bila ona toliko izdala, kolikor trdi, da bi bil umrli njih oče to obljubil, kar ona trdi, in trdijo, da taka obljuba glede na določbo zakona od 25. jul. 1871, št. 76 drž. zak. ne bi bila niti veljavna, ker se ni napravilo notarsko pismo, dalje da bode imela samo ona korist od tega, ko se je hiša prezidala in povečala ter napravilo gospodarsko poslopje, ker je posestvo vsled tega seveda veliko več vredno; da je njej pristojeci užitek na tem posestvu gotovo vreden 1000 do 1500 gld. na leto — dokaz zvedenci, da bi bili nujni deleži nujnih dedičev prikrajšani, ako bi se tudi še zahtevana vsota sprejela med dolgove; da je umrli oče itak prav zdatno za tožiteljico skrbel, ker ji je še posebej s kupno pogodbo od 7. jan. 1893 pridržal dosmrtni užitek gledé polovice, svojemu sinu prodanega posestva pod vlož. št. 177 d. o. T. Toženci naposled trdijo, da je bil umrli Franc S. sam imovit mož in si s konji zaslužil vsako leto 3 — 4000 gld.; leta 1891. prodal je dva lepa konja za 600 gld. in leta 1896. razkosal je malo poprej kupljeno posestvo ter si pri tem zaslužil 7000 gld. Za pričo se navaja N. Sk. in toženec Josip S. ponuja svojo izpovedbo.

Sodišče je odklonilo vse druge dokaze ter dopustilo samo dokaz po zaslišanju prič, katere je navedla tožiteljica, namreč Franca in Karla K., Karla B. in dra. Š.

Franc in Karl K. izpovedala sta, da je umrli S. njima ope-tovano pravil, da ne bi mogel prezidati hiše, oziroma staviti gospodarskega poslopja, če mu ne bi tožiteljica dajala denarja. Drugi priči je umrli Franc S. celo pravil, da mu je žena blaga in denarja gotovo v skupni vrednosti 15.000 gld. prinesla v

zakon. Priča Karl B. je potrdil, da je on pokojnemu S. bil posodil 1300 gld. za stavbo. Pozneje, ko je bil S. že oženjen, pravil je priči, da se mu sedaj dobro godi, da je dobil od žene 1600 ali 1700 gld.; opetovano je pravil priči, da on ne bi mogel zidati, če bi ne imel svoje žene, katera mu je toliko prinesla v zakon, da sam ne ve koliko. Ta priča je tudi videla, ko je šla z umrlim S. snubit, premično premoženje tožiteljčino ter ceni njega vrednost na 4000 gld. Naposled je potrdila priča, da so stroški za vso stavbo znašali 10.000 gld. Dr. Š. je potrdil, da je umrli S. še malo pred svojo smrtjo prišel v njegovo pisarno ter mu rekel, da sedaj enkrat pride s svojo ženo, katero hoče prepisati dati za solastnico svojih posestev. Pri tej priliki povedala mu je priča, da je treba za to notarskega spisa.

Vprašana glede visokosti in časa posameznih dajatev v gotovini, trdila je tožiteljica, da si je posamezne zneske na listku sproti zapisovala, da tega lista sedaj ne najde, da pa vendar prilično ve, kedaj in koliko je dala, namreč leta 1892. enkrat 1700 gld., potem 300 gld., petkrat po 200 gld., skupaj 1000 gld., trikrat po 150 gld., skupaj 450 gld., gotovo desetkrat po 100 gld., skupaj 1000 gld., gotovo desetkrat po 50 gld., skupaj 500 gld., skupaj torej 4950 gld. in leta 1893. hranilno knjižico za 2200 gld. To premoženje je bila ona po svojem prvem možu podedovala. Ta je bil svoj denar naložil večinoma pri mestni hranilnici v Celju, a tudi pri južnoštajerski hranilnici izprva na svoje lastno ime Janez K., potem pa dal leta 1889. ali 1890. nekoliko mesecev pred svojo smrtjo ime hranilnih knjižic prepisati na imeni J. K. in A. B. Stroški za stavbo, za katero se je njen denar večinoma rabil, znašali so najmanj 12.000 gld.; toženec Josip S. to prizna z opombo, da je njegov oče gradivo že bil sam poprej pripravil in plačal.

Na predlog tožiteljčinega zastopnika, da bi se naj njegova stranka gledé njenih terjatev pod prisego zaslišala, sklenilo je sodišče poprej obrniti se do mestne hranilnice in do južnoštajerske hranilnice ter zahtevati izpiske iz dotičnih knjig. Ti izpiski so bili prebrani. Tožiteljica omenja, da je umrli njen prvi mož denar, ki ga je na hranilno knjižico št. 13.542 vzdignil pri mestni hranilnici dne 7. svečana 1890, še isti dan naložil pri južnoštajerski hranilnici in ga pri tej priliki zvišal na 2400 gld.,

kar tudi izhaja iz dopisa južnoštajerske hranilnice. Ta knjižica je taista, katero je tožiteljica svojemu drugemu možu izročila, ter je mogoče, da se to ni zgodilo leta 1893., kakor je poprej trdila, temveč še leta 1892. Sicer iz dopisov obeh denarnih zavodov izhaja, da po poroki leta 1892. do 1893. vzdigneni zneski ne dosežejo v tožbi zahtevane svote; tožiteljica pa je opomnila, da je imela ona na svojem lastnem posestvu na R. lesno in žitno trgovino, tedaj tudi sama vedno pripravljen denar ter da je zneske po 50 gld. in tudi večkrat po 100 gld. jemala od onega denarja.

Potem je sklenilo sodišče v smislu §-a 273 c. pr. r. zaslišati stranke o tem, je li tožiteljica zares umrlemu svojemu možu v različnih zneskih gotovino in hranilno knjižico vredno 2200 gld., skupaj 6700 gld. izročila, in sicer izmed tožencev najstarejšega sina Josipa S.

Izprva nezaprisežena tožiteljica je izpovedala, da se je dne 10. oktobra 1868 omožila s svojim prvim možem Janezom K. in da sta bila oba brez premoženja. Od leta 1870. do 1874. imela sta v R., kjer se je nahajal rudokop, gostilnico v zakupu in sta si v teh letih toliko zaslužila, da sta si postavila hišo in v njej nadaljevala gostilničarski obrt. Potem sta nakupila še več posestev in kupčevala z lesom, tako da je znašalo njuno premoženje v terjatvah in gotovini za časa smrti prvega moža blizu 8000 gld., posestva bila so pa vredna 15.000 gld. Dne 2. majnika 1892 omožila se je s Francom S. Takrat se je ravno zidalo na njegovem posestvu v G. pri Celju. Franc S. jo je opetovano prosil, naj bi mu dala za stavbe potrebni denar, ker sam ni imel denarja, da bi plačal delavce. Leta 1892. mu je dala zgoraj omenjene zneske deloma v gotovini, deloma v hranilnih knjižicah in istega leta ali 1893. hranilno knjižico južnoštajerske hranilnice, glasečo se na 2200 ali 2300 gld., katero svoto je Franc S. sam vzdignil. Na ta način mu je izdajala najmanj 6700 gld.

Na vprašanje toženčevega zastopnika odgovorila je tožiteljica, da je Franc S. povodom snubitve ni vprašal, kakšno je njeno premoženje in koliko bode prinesla v zakon, dalje da je imela pred svojim drugim zakonom dva rejenca pri sebi, da je dala jednemu izmed njiju še pred poroko 500 gld. in da je dru-

gega vzela s seboj v G. in hotela zanj naložiti v hranilnici 200 gld., da pa je Franc S. od tega zneska 100 gld. sebi obdržal in le 100 gld. za rejenca naložil, da je ona pred 3 leti ta znesek dopolnila do 200 gld., slednjič da ima sedaj v celjski hranilnici 200 gld., v poštni hranilnici pa nobenega denarja.

Toženec Josip S. izpovedal je, da je bil takrat doma, ko so se začele stavbe na očetovem posestvu in se je oče oženil z današnjo tožiteljico, da je bila hiša o času poroke že do strehe gotova in gospodarsko poslopje že pod streho, da si je bil gradivo, namreč kamenje, les, opeko bil sam pripravil in se izrazil, da so stavbe veljale 14.000 gld. Res je dajala tožiteljica očetu denarja in je tudi mogoče, da mu je res toliko dala, ker je to potrdila; toda on take dajatve ni nidkar opazil in ni videl pri svojem očetu hranilnih knjižic, glasečih se na J. K. ali A. B.

Tožiteljica je bila potem zaslišana pod prisego in je potrdila, da je dala umrlemu Francu S. leta 1892. in 1893. deloma gotovino, deloma hranilno knjižico najmanje skupaj 6700 gld.

Konečno se je tožbena zahteva popravila tako, kakor se glasi v razsodbi — v tožbi je zahtevala plačilo zneska 6700 gld. 5% obresti od dneva smrti Fr. S., v kolikor zapuščina v to zadošča — in je tožiteljica izjavila, da zahteva tudi vsled notarskega pisma od 22. aprila 1892 nji sporočeni dosmrtni užitek gledé posestva v G.

Zapuščinski akt po Francu S. A. 273/99 se je prebral.

Toženci predlagajo, da se naj tožba odkloni in tožiteljica obsodi v povrnitev stroškov.

R a z l o g i.

Sodišče je smatralo za dokazano, da je tožiteljica dala umrlemu možu k ojev začetku zakona leta 1892. ter potem tekom istega leta 1893. razne zneske in hranilno knjižico, skupaj najmanje 6700 gld. To prepričanje sodišča upira se na delno priznanje tožencev in na zapriseženo izpovedbo tožiteljice, katere verjetnost je toženec Josip S. sam pripoznal in jo podpirajo tudi izpovedbe priče K. K., kateremu je zapustnik pravil, da mu je njegova žena prinesla premoženja v vrednosti 15.000 gld. in da bi ne mogel zidati, ko bi ne bil dobil denarja od svoje žene, dalje priče K. B., kateremu je zapustnik rekel, da mu je dala

njegova žena enkrat 1600 gld. do 1700 gld. in da je prinesla toliko, da sam ne ve koliko, ter izpiski zgoraj imenovanih de-narnih zavodov, iz katerih izhaja, da sta vzdignila tožiteljica, oziroma zapustnik po smrti prvega tožiteljičinega moža in zlasti v navedenih letih znesek 6512 gld. 72 kr.

Po tem takem nastane vprašanje, je li zapuščina dolžna povrniti te zneske in so li toženi dediči dolžni priznati njih svoto kot dolg?

Oziraje se na medsebojno pravno razmerje obeh zakoncev, na čas in okolnosti, sodišče že gledé na priznanje tožencev ne more dvomiti, da so se ti zneski, katere je zapustnik porabil večinoma za stavbe na svojih posestvih, gledé katerih je obljubil svoji ženi solastninsko pravico, — dajali v ta namen, da se olajšajo stroški zakonske vkupnosti, da tedaj tvarjajo tožitelji-čino doto (§ 1218 o. d. z.). Zahtevo, da se naj ti zneski vrnejo, je presojevati po dotičnih zakonitih določbah.

Po §-u 1229 o. d. z. pripade dota po moževi smrti ženi, ne da bi bilo treba to poprej pogoditi. Toženci ugovarjajo sicer, da je le v obliki notarskega pisma sestavljena pogodba o doti veljavna, toda treba je povdarjati, da tukaj ni prepirna obljuba dote. Veljavno se pa dota lahko odšteje brez formalnosti. Po §-u 1 *lit. e* imenovanega zakona se zahteva zgoraj predpisani dokaz le nasproti tretjim osebam; tukaj pa pridejo le prejem-nikovi dediči v poštev, ki namestujejo zapustnika samega. (§ 547 o. d. z.)

Tudi ni umesten nadaljni ugovor, da se je večina denarja, ki ga je dobil zapustnik od žene, porabila za stavbo in druge poprave pri posestvu in na posestvu pod vlož. št. 159 d. o. S. H. in da je zaradi tega tožiteljici odkazani užitek gledé tega po-sestva, kateri je vreden na leto najmanj 1000 gld., veliko več vreden, nego li bi bil, ako se posestvo ne bi bilo zboljšalo, da so torej te dajatve le tožiteljici sami na korist. Užitek je bil tožiteljici sporočen s pogodbo od 22. aprila 1892 za slučaj, da bi njen mož pred njo umrl; ta pravica pristojala ji je brez ozira na poznejšnje dajatve. Zapustnik bil je za časa zakonske skup-nosti lastnik njemu izročeni zneskov (§ 1227 o. d. z.). Če je on to porabil za zgoraj imenovane stavbe, imeli bodo le dediči

korist od zvišane vrednosti, katerim pripada kakor pravnim naslednikom tudi lastnina dotičnega pesestva.

Tožbena zahteva je pa tudi opravičena z ozirom na §§ 1238 in 1239 o. d. z. Dokler ni ugovora, se namreč domneva, da je tožiteljica zaupala svojemu možu oskrbovanje svojega prostega premoženja, gledé katerega je njega smatrati za navadnega pooblaščenca. Pooblaščenec pa je odgovoren za glavnico; ta odgovornost tudi pride na dediče.

Z ozirom na vse to je bilo tožbeni, oziroma popravljeni zahtevi ugoditi.

C. kr. višje deželno sodišče kakor prizivna instanca spoznalo je z rzsodbo od 11. junija 1900 Bc. II. 34/00 3, da se prizivu tožencev ugodi in tožbena zahteva zavrne.

Dejanski stan.

Proti rzsodbi c. kr. okrožnega sodišču vložili so toženci pravočasno priziv, v katerem zahtevajo, da se naj prva rzsodba izpremeni ter tožbena zahteva zavrne in tožiteljica obsodi, da mora povrniti vse stroške. Prizivna razloga se navajata: Napačno presojanje stvarnega in pravnega položaja, ter okolnost, da se ni dopustil predlagani dokaz po zvedencih o vrednosti tožiteljičinega užitka gledé posestva 159 d. o. G.

Dejanski stan, kakoršen izhaja iz rzsodbe prve instance se ni izpremenil.

Razlogi.

Tožiteljica ni niti v prvotni, niti v popravljeni tožbeni zahtevi navedla naslova, vsled katerega zahteva povračilo gotovine in hranilne vloge, katere je baje izročila svojemu umrlemu možu Francu S.

Iz tožbe izhaja, da se upira njena terjatev na pravni naslov neopravičene obogatbe v smislu §-a 1435 o. d. z. («causa data, causa non secuta»). Da je prvo sodišče čisto prezrlo to pravno tožbeno podlago ter smatralo v tožbi zahtevano terjatev za doto, katero sme tožiteljica terjati po §-u 1229 o. d. z., ali vsaj kakor utemeljeno v smislu §-a 1239 o. d. z., kar nasprotuje tožbenim trditvam, gotovo ne more biti prav, tem manj, ker obeh naslovov nikakor ni moči združiti, ampak drug drugemu naravnost nasprotuje. Potemtakem tudi ni bilo treba dalje

pretresati, ali, oziroma koliko je tožiteljica prinesla svojemu možu v zakon, ali je ona te zneske dajala v ta namen, da bi olajšala stroške zakonske vkupnosti, in ali bi smela ona brez ozira na splošno določbo §-a 1 *lit. a* zakona od 15. avg. 1871, št. 76 d. z. zahtevati, da se ji vrne dota, dasi se je baje kot dota izročeni denar naštel brez notarskega pisma.

Oni naslov pa, ki ga tožba sama navaja, ne more utemeljiti tožbene zahteve. Kakor tožiteljica trdi, dala je ona denar in hranilno knjižico, ker je pričakovala, da jo bo dal pokojni mož prepisati za solastnico svojih posestev in je baje pokojni Franc S. opetovano obetal, da ne bo imela tožiteljica samo užitka, temveč solastninsko pravico gledé vseh njegovih posestev. Ne gledé na to, da ta obljuba po zapriseženi izpovedbi tožiteljice zadostno in jasno ni dokazana, izhaja iz pravde same, da tožiteljica od svojega vžitka, na katerega mesto bi naj bila stopila solastninska pravica, ne misli odstopiti, temveč da zahteva poleg tožbene terjatve še tudi ta užitek. Na ta način bila bi iztožena svota 13.400 kron pravzaprav nadomestilo za to, da ni prišla v soposest, ne pa povračilo zneska, ki se baje nahaja brez pravnega razloga v posesti zapuščine; tako bi se le tožiteljica obogatila.

Toženci tudi po pravici ugovarjajo, da se je uprav ono posestvo znamenito poboljšalo, gledé katerega pristojna tožiteljici dosmrtni užitek, in da bi ona v tem slučaju, ko bi se ji pripoznala zahtevana glavnica, imela še po vrhu za čas svojega življenja na škodo zapuščine tudi obresti te glavnice.

Brez važnosti dalje ni okolnost, da je Franc S. v kupni pogodbi od 7. jan. 1893, katero je sklenil s svojim sinom Josipom S., določil za tožiteljico polovico dosmrtnega vžitka gledé posestev pod vl. št. 177 in 226 d. o. F. Dasi je takrat pokojni S. že imel ves denar in hranilno vlogo, katero mu je tožiteljica izročila, dokazuje vendar ta okolnost, da ni moči trditi neopravičene obogatbe na strani zapuščine, vsaj gotovo ne v tem obsegu, kakor trdi tožiteljica. Obogatba v manjšem obsegu na strani zapuščine po pokojnem Francu S. se ni trdila in se tudi v tej pravdi, katera ne podaje prav nobene zadostne podlage za to presojo, ne bi mogla dokazati, tem manj, ker je čisto negotovo, kako dolgo bo tožiteljica živela.